

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulta bezpečnostního managementu

Katedra trestního práva

Trestná činnost Policie České republiky

Bakalářská práce

Criminal activities of the Police of the Czech Republic

Bachelor thesis

VEDOUCÍ PRÁCE

plk. PhDr. Libor GREPL

AUTOR PRÁCE

Diana URBÁNKOVÁ

PRAHA
2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 15.3 2023

Diana Urbánková

Poděkování

Své poděkování chci věnovat plk. PhDr. Liborovi Greplovi, který moji bakalářskou práci vedl s trpělivostí a profesionálním přístupem. Jako příslušník Generální inspekce bezpečnostních sborů mi byl schopný danou problematiku ukázat z jiného úhlu pohledu a navést moji práci správným směrem. Dále chci poděkovat všem příslušníkům PČR, kteří ochotně vyplnili můj dotazník.

ANOTACE

Má bakalářská práce se zabývá problematikou trestných činů páchaných příslušníky a zaměstnanci Policie České republiky. Následně po uvedení základních pojmů z okruhu problematiky stručně popíšu instituty jako je Policie České republiky, Inspekce a Generální inspekce bezpečnostních sborů. V práci se věnuji i základním a nejčastěji páchaným trestným činům páchanými policisty, jimiž jsou korupční jednání, požívání omamných látek, ublížení na zdraví a únik informací. Po provedení analýzy zprávy o činnosti GIBS se budu zabývat motivy a příčinami příslušníků páchat trestné činy. Následně uvedu výsledky svého dotazníku a přidám k jednotlivým odpovědím svůj komentář. Práci ukončím porovnáním dané problematiky se zahraničím a závěrem.

KLÍČOVÁ SLOVA

Policie České republiky * korupce * příslušníci * zneužití pravomoci * trestná činnost
* Generální inspekce bezpečnostních sborů *

ANNOTATION

My Bachelor thesis deals with the issue of crimes committed by officers and employees of the Police of the Czech Republic. After the introduction of basic concepts from the range of issues, I will briefly describe institutes such as the Police of the Czech Republic, Inspection and General inspectorate of security forces. I also devote myself to the basic and most frequently committed crimes committed by police officers, which are corrupt acts, ingestion of intoxicants, bodily harm, and information leaks. After analyzing the GIBS activity report, I will look into the motives and causes of offences by the officers. Then I will present the results of my questionnaire and add my comments to each response. I will finish the work by comparing the issue with the foreign country and the conclusion.

KEYWORDS

Police of the Czech Republic * corruption * officers * abuse of power * criminal activity
* General Inspectorate of Security Forces *

Obsah

Seznam pojmů a zkratk	8
Úvod	9
1 Základní pojmy	10
1.1 Trestní právo hmotné	10
1.2 Trestný čin	11
1.3 Skutková podstata trestného činu	13
1.4 Objekt trestného činu	14
1.5 Objektivní stránka trestného činu	15
1.6 Subjekt trestného činu	16
1.7 Subjektivní stránka trestného činu	17
2 Trestní právo procesní	18
2.1 Materiální a procesní korektivy trestního bezpráví	19
2.2 Zvláštní způsoby řízení	21
3 Policie České republiky	23
3.1 Historie Policie České republiky	24
3.2 Příslušník Policie České republiky	25
3.3 Odbor vnitřní kontroly	28
3.3.1 Kázeňské trestání příslušníků bezpečnostních sborů	29
4 Inspekce	32
5 Generální inspekce bezpečnostních sborů	33
5.1 Zkouška spolehlivosti	34
5.1.1 Náležitosti	35
5.1.2 Druhy	35
6 Trestné činy Policie České republiky	37
6.1 Trestná činnost v oblasti korupčního jednání a zneužití funkce	38

6.2	Trestná činnost v oblasti omamných a psychotropních látek a domácího násilí ..	39
6.3	Trestná činnost v oblasti úniku informací.....	41
6.4	Trestná činnost s podezřením na nepřiměřené násilí, brutalitu, mučení a nelidské a jiné kruté zacházení při výkonu pravomoci příslušníků bezpečnostních sborů	42
7	Analýza	43
8	Příčiny a motivace příslušníků bezpečnostních sborů	46
9	Dotazníkové šetření	48
10	Porovnání se zahraničím	55
	Závěr.....	56
	Seznam použité literatury.....	58
	Seznam tabulek	61
	Seznam grafů.....	61

Seznam pojmů a zkratek

TČ – trestný čin

TrZ – trestní zákoník

PČR – Policie České republiky

TrŘ – trestní řád

SKPV – služba kriminální policie a vyšetřování

GIBS – Generální inspekce bezpečnostních sborů

VS – Vězeňská služba

CS – Celní správa

BS – bezpečnostní sbor

OVK – odbor vnitřní kontroly

Úvod

V současnosti je fungování lidské společnosti postaveno na dodržování pravidel chování a právních norem. Avšak i v takových systémech se objevují odchylky neboli jedinci, kteří normy porušují a dopouští se tím protiprávního jednání. Pro ochranu veřejnosti před takovým chováním existuje Policie České republiky, která se považuje za zákonem pověřený institut dbající na zákonnost, veřejném pořádku a ochraně lidského zdraví. Pro plnění takových úkolů je potřeba mít širší rozpětí pravomocí, nežli má běžný občan. Z toho důvodu leží na PČR obrovská zodpovědnost při výběru a výcviku uchazečů. Lidský faktor je, bohužel, nevyzpytatelný, a i přesto, že je nábor do PČR důkladně promyšlený, se objevují "odchylky" i v tomto sboru. Proto jsem si dané téma vybrala – považuji Policii České republiky za velmi podstatnou součásti vnitřního bezpečnostního systému, který je potřebný pro fungování naší společnosti. Zároveň tento faktor dělá příslušníky PČR ohrožujícím prvkem, jelikož jejich sociální status, rozsah pravomocí a policejní praxe jim bez pochyb dává jisté „výhody“.

Hodlám tedy ve své práci zakomponovat základní pojmy z oblasti trestního práva a problematiku okruhy jako je materiální a procesní korektiv trestního bezprávní. Následně se přesunu k popisu struktury Policie České republiky, jejímu historickému vývoji a k závěru charakterizuji příslušníka PČR. Zmíním i orgán, který vnitřně vyšetřuje přestupky příslušníků, a tím je OVK. Stručně vypíšu informace o Inspekci, která se probírané problematice věnovala. Dále uvedu Generální inspekci bezpečnostních sborů, společně s jejími úkoly a důležitým nástrojem pro výkon svých povinností – zkouškou spolehlivosti.

V praktické části se přesunu k analýze dat poskytnutých GIBS ve formě výročních zpráv o činnosti a následně uvedu příčiny a motivaci příslušníků páchat trestné činy. Základ této praktické části bude dotazníkové šetření ve formě testu, ve kterém budou otázky zaměřené na znalosti o GIBS. Skrz tento dotazník chci dojít k závěru, zda si jsou „běžní“ příslušníci vědomi co je GIBS a co spadá do její pravomoci. Svoji práci uzavřu srovnáním probírané problematiky se zahraničím.

1 Základní pojmy

1.1 Trestní právo hmotné

Obecně lze trestní právo hmotné definovat jako odvětví, které stanovuje, co je trestným činem a jakou sankci za jeho spáchání lze uložit (popřípadě ochranná opatření). Trestní právo hmotné nalézá uplatnění i v trestněprávních vztazích, kdy poměr pachatele trestného činu a státu, jehož právo uložit pachateli trest za spáchání onoho trestného činu se rovná jeho oprávnění. Při tom je podstatné postupovat v rámci ustanovení v trestním zákoníku. Mimo jiné rozlišujeme i další trestněprávní vztahy, jako např. poměr mezi pachatelem a obětí trestného činu.¹

¹ ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 36-38. ISBN 978-80-7598-764-8.

1.2 Trestný čin

První pojetí trestného činu z materiálního pohledu můžeme nalézt v Československém trestním zákoníku z roku 1950, který tuto definici kodifikoval dle sovětského vzoru. Podstatou kodifikace bylo, že řadila mezi přednostně podstatné znaky nebezpečnost trestného činu pro společnost (materiální znak). Dále dělila definici TČ na dvě části, a to na již zmíněný materiální a formální znak (též uváděno jako materiálně-formální znak). Z hlediska trestněprávní teorie se formální pojetí rozumí „co je trestný čin dle platného práva“. K formálnímu pojetí se váže i zásada „*nullum crimen sine lege certa*“, ze které vychází požadavek určitosti trestněprávních norem. Dá se říct, že kvůli této zásadě jsou zákonodárci nuceni dbát na přesnost propracování v oblasti trestního práva. Pokud bychom tedy měli vše shrnout, dojdeme k závěru, že formální pojetí vede k taxativnímu vymezení skutkové podstaty TČ.² U trestného činu se rozlišují dvě formy: přečin a zločin. V případě přečinu se jedná o veškeré nedbalostní TČ a úmyslné TČ, za které zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do 5 let. Naopak za zločin se označují všechny TČ, které nejsou zákonem označené za přečiny. Dále lze TČ označit za zvlášť závažný zločin, pokud je sankce za jeho spáchání trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně 10 let.³

² ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 97-98. ISBN 978-80-7598-764-8.

³ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní právo hmotné (4. vyd.). Plzeň: Aleš Čaněk, 2017. s. 65. ISBN 978-80-7380-651-4.

Současnou definici TČ můžeme najít v zákoně č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, v § 13, odstavci 1, jenž zní:

(1) Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.⁴

Trestní zákoník se odprošťuje od bývalé kodifikace a zároveň akcentuje formální pojem TČ. Neznamená to však, že právní úprava nebere zřetel na důležitost formálně-materiálního pojetí TČ. V souladu se zásadou „*nullum crimen sine lege*“, nenahrazuje materiální aspekt formální, pouze jej napomáhá správně vyložit. Dle P. Šámala, pro správnou interpretaci zákonné skutkové podstaty TČ, jejich jednotlivých znaků podle smyslu a vcelku trestněprávní normy je společenská škodlivost činu pro chráněnou právní hodnotu významným podpurným prvkem.⁵

⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění.

⁵ ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 100-103. ISBN 978-80-7598-764-8.

1.3 Skutková podstata trestného činu

Trestní právo je stále se vyvíjejícím odvětvím, a proto by si zákonodárce při jejím vývoji a různým novelizacím měl uvědomit, že je řešení trestněprávního charakteru založeno na zásadě „*ultima ratio*“, tedy pravidlu, že pokud jsou prostředky jiných právních odvětví a mimoprávní prostředky k řešení problematiky nedostačující, přistoupí se k řešení nejzazšímu – k represivnímu řešení v trestně právním odvětví. Obecně při charakteristice skutkové podstaty TČ dochází k popisu jeho typových znaků. Mezi takové znaky patří: individuální objekt a objektivní stránka TČ, speciální či konkrétní subjekt a subjektivní stránka TČ. Důležitost přesného určení skutkových podstat TČ je podložena primárně faktem, že z právních norem vychází klíčová pravidla pro chování jedinců ve společnosti a zároveň jsou jimi v některých případech omezovány lidská práva a svoboda. Skutková podstata tak slouží nejen pro rozlišení jednotlivých druhů TČ, současně je používána pro určení, zda se jednalo o pokus, přípravu nebo pachatelství.⁶ Právní prostředí rozlišuje i pojem účastenství, které se dále dělí na organizátorství, návod a pomoc při protiprávném jednání. V případě, že se nejedná o spolupachatelství, definuje trestní zákoník účastenství jako úmyslnou účast více osob na trestném činu, přičemž taková činnost je namířena proti jednomu individuálnímu objektu a směřuje k témuž následku onoho trestného činu.⁷

⁶ ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 105-108. ISBN 978-80-7598-764-8.

⁷ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní právo hmotné (4. vyd.). Plzeň: Aleš Čaněk, 2017. s. 191. ISBN 978-80-7380-651-4.

1.4 Objekt trestného činu

Objektem TČ v první řadě rozumíme obligatorní znak TČ. Slouží jako kodifikace trestního zákonodárství, jelikož jednotlivé charakteristicky objektu napomáhají k stanovení míru společenské závažnosti skutkové podstaty TČ. Taková charakteristika slouží k rozlišení různých forem protiprávního jednání jako jsou trestné činy, přestupky, správní delikty atd.⁸ Objekt TČ se dá rozdělit do tří „stupňů“: obecný, druhový a individuální. Pod pojmem obecný objekt TČ rozumíme zákonem (trestním) chráněné právní zájmy a hodnoty. V současnosti se trestní zákoník nepokusil o přesné vymezení tohoto pojmu, ale jeho předchůdce z roku 1961 uvedl několik příkladů obecného objektu TČ, a tím bylo např. společenské a státní zřízení Československé socialistické republiky. Avšak takové vymezení je vnímáno jako povrchní a neúplné. Druhový, též nazývaný skupinový, objekt je pilířem zvláštní části trestního práva. Obecně toto rozlišení dělí zvláštní část na specifické hlavy a oddíly (např. trestné činy proti majetku). Abychom si to upřesnili, v hlavách a oddílech zvláštní části máme skupiny TČ, které narušují stejný druhový objekt, tudíž je jejich „podstata“ tatáž.⁹ Individuální objekt vnímá trestní právo jako právní hodnotu či zájem, k jehož ochraně je obecně určeno specifické ustanovení ve zvláštní části o určitém TČ. Tím se primárně myslí jasně určené činy – krádež, domácí násilí, vražda. Jak je již známo, pokud není jednání společensky škodlivé nebo by nezasahovalo či neohrožovalo žádný zákonem chráněný zájem, nejedná se o TČ, ani o trestný pokus či trestnou přípravu. Z toho vychází fakt, že je individuální objekt TČ nevyhnutelným obligatorním znakem skutkové podstaty každého TČ.¹⁰

⁸JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část (3. vyd.) Praha: Leges, 2013. s. 174. ISBN 978-80-7502-576-0.

⁹ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 134-135. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹⁰ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s.135. ISBN 978-80-7598-764-8.

1.5 Objektivní stránka trestného činu

Dalším znakem skutkové podstaty TČ je objektivní stránku TČ, kterou trestní právo definovalo jako určitý způsob provedení TČ a jeho následky. Mezi obligatorní znaky patří jednání, následek trestného činu a příčinný vztah (kauzální průběh) mezi jednáním a následkem. Doplňujícími znaky neboli v terminologii označované za fakultativní, jsou např. čas a místo, použitý prostředek pro spáchání činu atd.¹¹ Smyslem obligatorních znaků je jejich nevyučitelnost. I přesto, že jsou v zákoně konkretizované v určité podobě, pokud nedojde k jejich naplnění, nenaplní se ani skutková podstata TČ, tudíž nevznikne trestní odpovědnost pachatele.¹² Následek je definovaný jako narušení či ohrožení zákonem chráněného zájmu (porušení individuálního objektu TČ). Výsledkem protiprávního jednání může být porucha (v případě vraždy se jedná o porušení základní funkce lidského těla) nebo ohrožení (bezprostřední hrozba vzniku poruchy). Z toho také právní terminologie vyvádí TČ poruchové a ohrožovací. Příčinný vztah (kauzální nexus) právní terminologie označuje za spojení jednání a následku. Jako poslední obligatorní znak objektivní stránky TČ doplňuje finální fázi trestní odpovědnosti pachatele. Pokud neexistuje reálný důkaz toho, že jednání pachatele opravdu vedlo a způsobilo trestněprávně relevantní následek, není možné mu přičítat onen následek a společně s tím zaniká i jeho trestní odpovědnost.¹³

¹¹ JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část (3. vyd.) Praha: Leges, 2013. s. 184. ISBN 978-80-7502-576-0.

¹² ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 139. ISBN 978-80-7598-764-8.

¹³ ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 151-154. ISBN 978-80-7598-764-8.

1.6 Subjekt trestného činu

Podle platné úpravy je subjektem TČ neboli pachatelem osoba, která svým jednáním naplnila náležité znaky TČ. Zároveň musí pachatel v době spáchání disponovat jistými „parametry“, jimiž jsou dovršení věku 15 let a přičetnost, které jsou jinak označovány za obligatorní znaky subjektu TČ. Je nutné doplnit, že je pachatel trestně odpovědný i v případě přípravy či pokusu o TČ. Obecně lze přičetnost označit za duševní stav, ve kterém je osoba schopna rozpoznat, že je její chování protiprávné nebo může své jednání ovládat. Zákon zakomponoval k definici pachatele i charakteristiku spolupachatelství a účastníka, a to v ustanovení § 23 Trestního zákoníku.

Zákoník rozlišuje i nepřímé pachatelství, což je vedení činu skrz jinou osobu (živý nástroj). Taková osoba nemůže být trestně odpovědná např. pro nesplnění jednoho z obligatorních znaků nebo kvůli jednání v omylu, nutné obraně, krajní nouzi či za jiných okolností vylučující protiprávnost.

Vzhledem k probírané problematice zde uvedu i zákonem rozlišený speciální subjekt, jenž je pachatel, který má zvláštní způsobilost či postavení. V našem případě se jedná o úřední osoby a TČ, které může vykonat (např. zneužití pravomoci v ust. § 329).¹⁴

¹⁴ ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. s. 166-200. ISBN 978-80-7598-764-8.

1.7 Subjektivní stránka trestného činu

Posledním typovým znakem TČ je subjektivní stránka, kterou lze obecně definovat jako vnitřní (psychický) vztah pachatele k vykonanému TČ. Mezi obligatorní znaky subjektivní stránky TČ patří zavinění, které se dále dělí na úmysl a nedbalost.

Zavinění úmyslné má dvě formy, a to:

- a) úmysl přímý (*dolus directus*) – pachatel chtěl bez pochyb narušit zákon svým jednáním
- b) úmysl eventuální (*dolus eventualis*) – pachatel věděl, jaké následky může mít jeho jednání, a v případě, že by takové následky opravdu způsobil, byl s tím srozuměn

Na druhou stranu zde máme zavinění z nedbalosti, které má dvě formy:

- a) nedbalost vědomá – pachatel si je vědom jaké následky může mít jeho jednání, avšak spoléhá, že k takovému závěru nedojde
- b) nedbalost nevědomá – pachatel neví, jaké následky může mít jeho jednání, avšak vzhledem k okolnostem o nich vědět měl¹⁵

¹⁵ NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní právo hmotné (4. vyd.). Plzeň: Aleš Čaněk, 2017. s. 126-127. ISBN 978-80-7380-651-4.

2 Trestní právo procesní

Hovoříme-li o trestním právu procesním, máme na mysli odvětví veřejného práva, které upravuje procedurální postup orgánů činných v trestním řízení a osob zúčastněných v takovém řízení. Obecně se dá tento proces popsat jako souhrn činností a úkonů výše zmíněných orgánů, vedoucích k jednomu výsledku. Při tom je jejich primárním úkolem zjistit, zda byl spáchaný trestný čin, a v případě jeho spáchání musí orgány následně určit, kdo je pachatelem a zakročit represivním způsobem – uložit mu dle zákona stanovenou sankci. Vzhledem k své povaze považujeme trestní právo procesní spíše za právo formální, jelikož jsou jasné a přesně definované jeho náležitosti a formy, a to v zák. č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním. Tento zákon lze naléznout i pod jiným pojmem, a tím je trestní řád, který stanovuje pravomoc a působnost orgánů činných v trestním řízení (soud, státní zástupce a policejní orgán).¹⁶

¹⁶ JELÍNEK, J. Trestní právo procesní (5. aktualizované a doplněné vydání.). Praha: Leges, 2018. s. 17-23. ISBN 978-80-7502-550-0.

2.1 Materiální a procesní korektivy trestního bezpráví

Jako důležitý aspekt při posuzování trestně právní odpovědnosti příslušníků či zaměstnanců bezpečnostních sborů je na tomto místě důležité zmínit i tzv. materiální a procesní korektiv trestního bezpráví. Jedná se též o důležitý objekt zájmu současného nastavení GIBS, která posuzuje velmi pečlivě každý případ přísně individuálně s ohledem na veškeré okolnosti případu. Není tedy nutné za každou cenu každého podezřelého příslušníka či zaměstnance stíhat podle norem trestního práva nebo takové řízení skončit tím, že onen podezřelý bude odsouzen k trestní sankci

Podstatu materiálního korektivu nalezneme v ustanovení § 12, odst. 2, TrZ, který vymezuje zásadu subsidiarity trestní represe. Obecně tato zásada zaručuje, že pachatel TČ, jenž naplňuje všechny formální znaky TČ, avšak nedisponuje náležitou (dostatečnou) společenskou škodlivostí a je možné v reakci na něj se spokojit s odvozením jiné než trestní odpovědnosti, není následně trestně odpovědný za spáchání onoho TČ.¹⁷

K. Kandová vymezila materiální korektiv v právním prostředí jako určitý prostředek sloužící orgánům k „spravedlivému“ aplikování zákona v konkrétních situacích.¹⁸ Obecně lze říct, že pojem trestného činu je definován povahou trestního bezpráví a samotné jeho pojetí je již rozsahem tohoto bezpráví.¹⁹

¹⁷ DRAŠTÍK, A., Fremr, R., Durdík, T., Sotolář, A., Růžička, M., & Česko. (2015). Trestní zákoník: Komentář (Vydání první.). Praha: Wolters Kluwer. s. 45-46. ISBN 978-80-7478-790-4.

¹⁸ KANDOVÁ, K. Materiální a(nebo) procesní korektiv v trestním právu, Trestněprávní revue. roč. 16, č. 5 (2017) s. 111-112. ISSN 1213-5313.

¹⁹ PIPEK, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, 2004, č. 11, s. 312. ISSN 1213-5313.

Účelem materiálního korektivu je, podle Jelínka, umírnění tvrdosti při aplikaci práva.²⁰ Jinak řečeno, zmírnění v případech, kdy trestněprávní norma není schopna reagovat přiměřeným způsobem na konkrétní míru společenské škodlivosti daného jednání. Prakticky vzato může materiální korektiv úplně vyloučit trestní odpovědnost při okolnostech, kdy protiprávné jednání je nedostatečně škodlivé, byť disponuje formálními znaky skutkové podstaty TČ.²¹

Definici procesního korektivu lze pojmut jako prostředek, který v trestněprocesní oblasti koriguje mechanické prosazování trestní odpovědnosti.²² Podle některých autorů lze tento korektiv nalézt v ustanovení § 172 odst. 2 písm. c) TrŘ, jenž stanovuje, že státní zástupce, po zohlednění míry porušení či ohrožení chráněného zájmu, způsobu provedení TČ a jeho následku, okolností za nichž byl TČ spáchán a s ohledem na chování obviněného po spáchání TČ (snaha nahradit škodu), může trestní stíhání zastavit, jelikož je zřejmé, že účel trestního řízení byl již naplněn.²³ k tomuto korektivu se váže zásada oportunity, která „oprošťuje“ od zásady legality, jenž zavazuje orgány činné v trestním řízení stíhat veškeré trestné činy, o nichž se dozví. Zásada oportunity dává možnost orgánům zákonem stanovené trestné činy nestíhat, pokud splňují vymezená kritéria. Může se jednat např. o nákladnost trestního stíhání, důkazní nouze či nadprůměrná složitost vyšetřování. Vyskytují se však i mimoprávní kritéria, a tím jsou důvody politické či rodinné prostředí obviněného. Kandová v článku podotýká, že jak zásada oportunity, tak i zásada legality se nevyskytují v „čisté“ podobě a právo jako takové vymezuje z jejich aplikace řadu výjimek.²⁴

²⁰ JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část (3. vyd.) Praha: Leges, 2013. s. 135. ISBN 978-80-7502-576-0.

²¹ KANDOVÁ, K. Materiální a(nebo) procesní korektiv v trestním právu, Trestněprávní revue. roč. 16, č. 5 (2017). s. 113. ISSN 1213-5313

²² PIPEK, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, č. 11 (2004). s. 314. ISSN 1213-5313.

²³ DRAŠTÍK, A., Fenyk, J., & Česko. (2017). Trestní řád: Komentář (Vydání první.). Praha: Wolters Kluwer. s. 1275. ISBN 978-80-7552-600-7.

²⁴ KANDOVÁ, K. Materiální a(nebo) procesní korektiv v trestním právu, Trestněprávní revue. roč. 16, č. 5 (2017). s. 113. ISSN 1213-5313.

2.2 Zvláštní způsoby řízení

Trestní řád upravuje v hlavě XX zvláštní způsoby řízení, které právo označuje za odklony, avšak neexistuje žádné ustanovení, právní úprava či autor, který by tuto definici pojmul náležitě a úplně. Proto odklony právní prostředí vymezuje jako alternativní způsob vedení trestního procesu, jehož výsledek se výrazně liší od klasického „konce“.²⁵

Například Jelínek zařadil mezi odklony podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, řízení o schválení dohody o vině a trestu, odstoupení od trestního stíhání v řízení o provinění a trestní příkaz. Autor při tom zdůraznil, že vzhled seznamu institutů, které lze řadit mezi odklony, závisí na samotném vymezení pojmu „odklon“. V případě, kdy je odklon vnímán jako odchylka od standardního řízení typu obžaloba – hlavní líčení – rozsudek, lze mezi odklony zařadit i trestní příkaz. Pokud je však standardní řízení charakterizováno jako náležité vyslovení viny a uložení trestu, nelze trestní příkaz považovat za formu odklonu.²⁶ Naopak ostatní autoři jako Šamal, Musil a Kuchta, se při definování pojmu „odklon“ orientovali samotným jeho účelem. Uvedli, že cílem institutů zařazených mezi odklony je zefektivnit a urychlit řízení o věcech, které s ohledem na účel trestního řízení nevyžadují projednání věci před soudem v hlavním líčení.²⁷

²⁵ Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v posledním znění.

²⁶ JELÍNEK, J. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016, s. 728. ISBN 978-80-7502-160-1.

²⁷ ŠÁMAL, P.; MUSIL, J.; KUČHTA, J. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 729. ISBN 978-80-7400-496-4.

S příchodem nového TrZ zákonodárce vymezil podmínky pro aplikování odklonů ve formě podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání, a to v případech řízení o specifické kategorii TČ – přečinu. Obecně jsou však podmínky, za kterých lze využít jmenované instituty, volně stanovené trestním řádem a na jejichž splnění dohlíží rozhodující orgán. O možnosti aplikaci odklonu nerozhoduje pouze soud, ale také státní zástupce (viz. ust. § 172 odst. 2 písm. c), přičemž hlavním účelem soudu je dosáhnout rychlého a hospodárného řízení s přiměřeným postupem. Na druhou stranu Tibitanzlová, autorka daného článku, akcentuje, že opravdový záměr, který by odklony měly plnit, zdaleka není vyobrazen v trestním řádě ani celkové trestněprávní praxi. Podle ní by odklony měly primárně urovnat konfliktní vztah mezi obviněným a poškozeným a současně i státem, přičemž by se nejednalo pouze o majetkové urovnání, ale i o nápravu porušených vztahů. Následně po svém zvážení a shrnutí uvedla, že za instituty odklonů by měly být považovány pouze podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, podmíněné odložení podání návrhu na potrestání, odložení věci při schválení narovnání a odstoupení od trestního stíhání.²⁸

Po zohlednění povahy povolání policistů a zaměstnanců PČR, kdy dochází ke striktnímu trestání za jakékoliv porušení právních norem, je nutné zvážit aplikaci výše vyjmenovaných institutů i při jejich trestním stíhání. Nejen pro zachování přiměřeného postupu orgánu činných v trestním řízení, ale také spravedlnosti. I přesto, že je společností takové jednání vnímáno jako odsouzeníhodné za skoro jakýkoliv podmínek, může docházet, vzhledem k charakteru tohoto povolání, i k vstřícnému jednání obviněného (příslušníka), ať už kvůli citu pro spravedlnost, které tato práce „vyžaduje“ či narovnání narušených vztahů. Ovšem je nutné zakomponovat podstatu materiálního korektivu, protože stále hovoříme o PČR, která má společnost chránit před škodlivým jednáním ve formě TČ.

²⁸ Advokatnidenik.cz: Pojem „odklon v trestním řízení“ aneb skutečně je možné za formu odklonu v trestním řízení považovat i trestní příkaz a dohodu o vině a trestu? [online]. [cit. 22.02. 2023]. Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2018/10/18/pojem-odklon-v-trestnim-rizeni-aneb-skutecne-je-mozne-za-formu-odklonu-v-trestnim-rizeni-povazovat-i-trestni-prikaz-a-dohodu-o-vine-a-trestu/#_ftn103

3 Policie České republiky

Je jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, který slouží veřejnosti jakožto ochránce před nezákonností. PČR zodpovídá svojí činností ministru vnitra. Mezi hlavní úkoly tohoto sboru patří ochrana osob a majetku, veřejného pořádku a předcházení trestné činnosti. Strukturu PČR tvoří policejní prezidium, útvary s celostátní působností, krajská ředitelství a útvary zřízené v rámci krajských ředitelství. Dle zákona je zřízeno 14 krajských ředitelství, jejichž územní působnost se shoduje s územními obvody 14 krajů ČR. PČR je řízena policejním prezidiem, v jehož čele stojí policejní prezident, které určuje cíle v rámci rozvoje policie, stanovuje úkoly jednotlivým službám a rovněž analyzuje a kontroluje činnost. V současnosti zastává pozici policejního prezidenta genmjr. Mgr. Martin Vondrášek.

Základní služby tvoří pořádková policie (vč. zásahové a pohotovostní jednotky), dopravní policie, cizinecká policie a SKPV.²⁹

Další složky, které se řadí mezi bezpečnostní sbory jsou například Hasičský záchranný sbor ČR, který jako ojedinělá výjimka není doopravdy ozbrojen, CS České republiky, VS České republiky, GIBS, Bezpečnostní informační služba a Úřad pro zahraniční styky a informace.³⁰

²⁹ Policejní prezidium ČR. Policie České republiky. 1. vydání. Praha 2010. s. 3-30. ISBN 978-80-254-6098-6.

³⁰ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů v poslední znění.

3.1 Historie Policie České republiky

I přestože historie PČR čerstvě přesáhla délku 30 let, prošla si policie mnoha změnami. Dneska, když se hovoří o bezpečnostním sboru, vybaví se nám primárně PČR s určitou charakteristikou jako je celostátní působnost a jednotná struktura. Oproti tomu je četnictvo, jakožto „první bezpečnostní sbor“, úplně jiný pojem. Vznik četnictva se datuje k 19. století a jeho existence se táhla až do roku 1945. Společně s četnictvem se na dodržování veřejného pořádku a bezpečnosti podíleli ještě další složky (tzv. státní policie), které byly spíše rozkouskované polo civilní složky jako například určitá část MV, státní policejní úřady atd. Četnictvo se stalo základem pro novou složku, a tím byl Sbor národní bezpečnostní, který sloužil jako sjednocená bezpečnostní služba. Ten působil až do roku 1991, kdy se následně rozpadl na několik bezpečnostních sborů, mezi kterými byla i nová PČR.³¹

³¹ ŠTEINBACH, Miroslav. 30 let Policie České republiky. 1. vydání. Praha: Policejní prezidium ČR 2021. s. 15-16. ISBN 978-80-908139-0-8.

3.2 Příslušník Policie České republiky

Příslušník Policie České republiky neboli policista, je osoba ve služebním poměru k PČR. Tento poměr je upraven primárně v zákoně č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů, který stanovuje právní poměry a služební vztahy příslušníků tohoto sboru. Mezi hlavní podmínky pro přijetí do služebního poměru patří minimální věková hranice 18 let, bezúhonnost, stupeň vzdělání, který se posuzuje dle charakteru služebního místa, zdravotní způsobilost atd. Omezující faktory jsou například zákaz živnostenské činnosti v průběhu služebního poměru a členství v politické straně.

Naopak kdybychom se měli přiblížit k probírané problematice, mluvili bychom o TrZ, přesněji o § 127, kde je vymezena definice „úřední osoba“. Úřední osobou je jak příslušník bezpečnostních sborů, tak i příslušník ozbrojených sil nebo strážník obecní policie. Další jako úřední osoby jsou např. soudce, státní zástupce, prezident ČR, poslanec nebo senátor Parlamentu ČR atd.

Co se týče trestní odpovědnosti úřední osoby, k tomu nám slouží odstavec 2, téhož paragrafu, který zní:

(2) k trestní odpovědnosti a ochraně úřední osoby se podle jednotlivých ustanovení trestního zákona vyžaduje, aby trestný čin byl spáchán v souvislosti s její pravomocí a odpovědností. ³²

³² Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů v posledním znění.

Hlavní povinnosti, kterými se musí příslušník PČR řídit jsou uvedené v zák. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, přesněji v Hlavě III § 9–13. Patří sem:

a) Zdvořilost,

„Policista a zaměstnanec policie jsou při plnění úkolů policie povinni dodržovat pravidla zdvořilosti a dbát cti, vážnosti a důstojnosti osob i své vlastní.“

b) Iniciativa,

ukládá povinnost policistovi ve jmenovaných případech provádět úkony v okruhu své pravomoci nebo přijímat opatření. Tato povinnost platí i v době mimo službu, pokud je bezprostředně ohrožen život, zdraví nebo svoboda osob anebo majetek nebo došlo-li k útoku na tyto hodnoty. V zákoně jsou jmenované i situace, kdy policista není povinen zasahovat (provádí jiný úkon, není odborně vyškolený atd).

c) Přiměřenost postupu,

která ukládá povinnost policistům nejednat tím způsobem, že by v důsledku tohoto jednání osobě vznikla bezdůvodná újma. Zároveň musí policista dbát, aby jeho rozhodnutím nekonat nevznikla osobě (jenž je chráněna) bezdůvodná újma. V posledním odstavci tohoto zákona se pojednává o určité přiměřenosti jednání, kdy policista nesmí svým zásahem do práv a svobod osob překročit míru nezbytnou k dosažení účelu sledovaného úkonem.³³

³³ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů v posledním znění.

d) prokazování příslušnosti,

úkon, který je první a základní gesto, které by policista měl učinit před jakýmkoliv jednáním či zákrokem (nejčastěji odznakem policie, na kterých musí být zřetelně viditelné identifikační číslo.)

e) poučování

„Policista je povinen před provedením úkonu poučit osobu dotčenou úkonem o právních důvodech provedení úkonu, a jde-li o úkon spojený se zásahem do práv nebo svobod osoby, také o jejích právech a povinnostech. Pokud poučení brání povaha a okolnosti úkonu, poučí nebo zajistí toto poučení ihned, jakmile to okolnosti dovolí.“³⁴

³⁴ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů v posledním znění.

3.3 Odbor vnitřní kontroly

Je policejní útvar, který kontroluje činnost policejního prezidia ČR, útvarů s celostátní působností a krajských ředitelství (vč. útvarů zřízených v rámci krajských ředitelství). Funguje jako kontrolní orgán se všeobecnou působností a mezi jeho činnost zejména spadá dohled nad výkonem služby policistů a zároveň činnost s ostatními útvary a příslušníky PČR v kompetenci policejního prezidia. Jakožto orgán vyšetřující disciplinární přestupky příslušníků a zaměstnanců PČR, je OVK v úzké spolupráci s GIBS. Lze říct, že v momentě, kdy jedna ze stran dospěje k závěru, že se nejedná o případ, který by spadal do rámce jejich působnosti, předá případ protější straně.³⁵ Obecně lze zahrnout úkoly OVK do oblasti obecné a finanční kontroly, vyřizování podání, získávání údajů o činnosti policistů, zaměstnanců a policie v rámci působnosti ředitelství podle interního aktu řízení a metodicky vede policejní kontrolní systém a koordinaci jeho činnosti. V hlavní gesci, co se týče legislativy, je zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a závazný pokyn policejního prezidenta č. 230/2012, o obecné kontrole a vyřizování podání.³⁶ Podáním se myslí stížnost ze strany fyzické nebo právnické osoby, kdy se poukáže na nedostatky v činnosti určitého policejního útvaru, policisty nebo zaměstnance PČR. Podání se zpravidla zasílá útvaru, u kterého je policista/zaměstnanec zařazen.³⁷

³⁵BOHMAN, Martin. Kontrola policie a institut generální inspekce ve vybraných zemích EU a v České republice [online]. 2009, [cit. 30.1. 2023].

Dostupné z: https://bezpecnostni-sbory.wbs.cz/clanky/4-2009/Generalni_inspekce.htm

³⁶Policie.cz Činnost odbor vnitřní kontroly [online]. [cit.30.1. 2023].

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/cinnost-odboru-vnitri-kontroly.aspx>

³⁷ Policie.cz: Jak a kde si může občan stěžovat [online]. [cit.30.1. 2023].

Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/urad-vnitri-kontroly-jak-a-kde-si-muze-obcan-stezovat.aspx>

3.3.1 Kázeňské trestání příslušníků bezpečnostních sborů

Daná problematika nezahrnuje pouze trestné činy spáchané příslušníky PČR. V právní terminologii nalezneme i „mírnější“ druh protiprávního jednání, a tím je přestupek. Je však důležité podotknout, že se nejedná o „klasický přestupek“. Byť takové jednání naplňuje skutkovou podstatu přestupku, jde o oddělenou kategorii upravenou v zákoně č. 200/1990 Sb., o přestupcích a v zákoně o odpovědnosti za přestupky. Zároveň se tento typ deliktu odlišuje i po procesní stránce, jelikož je projednáván způsobem lišícím se od obecného režimu projednávání přestupku a ukládají se za ně sankce ne úplně totožné.

Dále je třeba rozlišit kázeňský přestupek a jednání, které má znaky přestupku. Obecně lze nalézt definici kázeňského přestupu příslušníka BS v § 50 odst. 1 zákona o služebním poměru, jenž zní:

1) Kázeňským přestupkem je zaviněné jednání, které porušuje služební povinnosti, ale nejde o TČ nebo o jednání, které má znaky přestupku. Za takové jednání se považuje i dosahování neuspokojivých výsledků ve výkonu služby uvedené v závěru služebního hodnocení.³⁸

Nejčastějšími kázeňskými přestupky se rozumí např. nekonání svědomitě a řádně v průběhu služby podle svých sil, znalostí a schopností. Důležité je zmínit, že se takového přestupku může příslušník BS dopustit i mimo službu.³⁹

³⁸ Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů v posledním znění.

³⁹ FIALA, Z., & Policejní akademie ČR. (2017). Kázeňské trestání příslušníků bezpečnostních sborů; Habilitační práce. Praha. s. 46-51. ISBN 978-80-7251-484-7.

V další řadě je nutné zmínit disciplinární odpovědnost, která je v právní terminologii definována jako právní odpovědnost, která spočívá v porušení určitých služebních povinností pracovníků organizačního systému veřejné správy. Zmíněné povinnosti jsou obecně upraveny ve zvláštních právních předpisech, zpravidla v předpisech správního práva. Po shrnutí můžeme disciplinární odpovědnost charakterizovat jako odpovědnost týkající se narušení vnitro-organizačních vztahů (disciplíny), které jsou zpravidla upraveny právem. Disciplínu je možné rovněž definovat jako „podřízení jednotlivce přesně danému pořádku“ nebo stanovenému řádu činností organizované instituce. V teorii správního práva můžeme nalézt synonymum k pojmu disciplinární odpovědnost, a tím je disciplinární delikt nebo kázeňský přestupek.

Aplikace disciplinárních trestů plní stejné poslání, jako sankce v trestním řízení a lze je definovat jako prostředky represivního a preventivního charakteru. Hlavní myšlenkou je odstranění škodlivých následků vzniklých porušením právních povinností a zároveň předejít opakování se takového jednání.⁴⁰

⁴⁰ FIALA, Z., & Policejní akademie ČR. (2017). Kázeňské trestání příslušníků bezpečnostních sborů; Habilitační práce. Praha. s. 21-25. ISBN 978-80-7251-484-7.

Výčet jednotlivých kázeňských trestů, které je možné uložit pouze za jednání, které má znaky přestupku, je možné nalézt v zákoně o služebním poměru, přesněji v ustanovení § 51:

1) *Příslušníkovi se ukládá kázeňský trest:*

- a) písemné napomenutí*
- b) snížení základního tarifu až o 25 % na dobu nejvýše 3 měsíců*
- c) odnětí služební medaile*
- d) odnětí služební hodnosti*
- e) pokuta*
- f) propadnutí věci*
- g) zákaz činnosti⁴¹*

⁴¹ FIALA, Z., & Policejní akademie ČR. (2017). Kázeňské trestání příslušníků bezpečnostních sborů; Habilitační práce. Praha. s. 63-64. ISBN 978-80-7251-484-7.

4 Inspekce

Prvním orgánem inspekce se dá považovat institut pod názvem inspekce pro Veřejnou bezpečnost. Tu v období vzniku Policie ČR dále nahradila inspekce pro Policii ČR, v jejímž čele stál hlavní inspektor. Následně se v roce 1991 inspekce navrátila k původnímu názvu, a tím bylo označení inspekce ministra vnitra.⁴²

Důležitou změnou, kterou si inspekce jako taková prošla, byl vznik samostatné složky pod názvem Inspekce Policie ČR. I přesto, že původní Inspekce ministra vnitra nepodléhala vlivu žádného služebního funkcionáře Policie ČR ani policejního prezidenta, byla ve velké míře zpochybňována objektivita policistů vyšetřujících trestné činy ostatních policistů. Odborníci, a i nevládní organizace, poukázali na další problém, a tím byl samotný způsob jmenování ředitele Inspekce a na jeho povinnost zodpovídat se ministru vnitra. Schválením zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR, přešla pravomoc jmenování ředitele inspekce vládě, a tím se zajistila částečná izolace inspektorů od policistů. Avšak i toto řešení se dočkalo kritiky od zahraničních organizací (OSN a Rada Evropy). Následně vláda ČR obdržela doporučení o vytvoření systému, který by byl založený na absolutně nezávislém vyšetřování deliktních jednání policistů. Tím inspekce došla k finální etapě svého vývoje, a tím bylo předloženo návrhu zákona č. 341/2011 Sb., kterým se zřídila Generální inspekce bezpečnostních sborů.⁴³

⁴² ŠTEINBACH, Miroslav. 30 let Policie České republiky. 1. vydání. Praha: Policejní prezidium ČR 2021. s. 132-133. ISBN 978-80-908139-0-8.

⁴³ VANĚČEK, Miloš, & Melša, J., Generální inspekce bezpečnostních sborů. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů. roč. 18. č. 9 (2012) s. 12-15. ISBN 978-80-87211-27-4.

5 Generální inspekce bezpečnostních sborů

Je oficiálně zcela nezávislý na ministerstvech či bezpečnostních sborech ozbrojený bezpečnostní sbor, který se dále považuje i za organizační složku státu a účetní jednotku. V čele GIBS stojí ředitel, jehož funkční období trvá 5 let. Je odpovědný předsedovi vlády, který na návrh Vlády ČR ředitele jmenuje a odvolává. Hlavním a zakládajícím tuto složku je zákon č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů, který také stanovuje jeho působnost a postavení. Dále určuje povinnosti a úkoly jmenované inspekce. Mezi hlavní úkoly patří dle §2 zákon č. 341/2011 Sb.,

(1) Úkolem inspekce je vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin, jehož pachatelem je

a) příslušník Policie České republiky, celník, příslušník Vězeňské služby České republiky anebo příslušník inspekce (dále jen „příslušník“),

b) zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Policii České republiky nebo v inspekci, nebo

c) zaměstnanec České republiky zařazený k výkonu práce v Celní správě České republiky anebo Vězeňské službě České republiky, pokud trestný čin byl spáchán v souvislosti s plněním jeho pracovních úkolů.⁴⁴

Dále mezi povinnosti GIBS patří provádění zkoušky spolehlivosti, sledování a vyhodnocování informací o protiprávní činnosti příslušníku PČR, VS ČR a CS ČR, navrhování opatření pro předcházení protiprávní činnosti a vydávat metodická doporučení pro činnost jednotlivých bezpečnostních sborů.⁴⁵

⁴⁴ VANĚČEK, Miloš, & Melša, J., Generální inspekce bezpečnostních sborů. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů. roč. 18. č. 9 (2012). s. 16-18. ISBN 978-80-87211-27-4.

⁴⁵ VANĚČEK, Miloš, & Melša, J., Generální inspekce bezpečnostních sborů. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů. roč. 18. č. 9 (2012). s. 17-18. ISBN 978-80-87211-27-4.

5.1 Zkouška spolehlivosti

Tuto oblast upravuje především zákon o GIBS, přesněji § 41, který opravňuje příslušníky inspekce k provádění zkoušky spolehlivosti u příslušníku a zaměstnance PČR (zkoušená osoba.) Samotná zkouška spolehlivosti se v současnosti vnímá jako jedním ze základních a nejčastěji používaných nástrojů pro plnění základních úkolů příslušníků GIBS – tedy odhalování, objasňování a preventivní opatření proti korupci. Zkoušku spolehlivosti můžeme vnímat jako „tenký led“, který je velice snadné prolomit. Jedná se o nejvíce kontroverzní téma, jelikož je velice snadné překročit její právní rámec. Nejčastějším případem je „provokace“, ke které například dochází ve chvíli, kdy by se příslušník GIBS pokusil vnutit zkoušené osobě peníze.⁴⁶

⁴⁶ ČAP, Jan, Aplikace zkoušky spolehlivosti. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze 2022. s. 8. ISBN 978-80-7251-532-5.

5.1.1 Náležitosti

Jak jsem již výše zmínila, je velmi podstatné dodržet určité hranice při provádění zkoušky spolehlivosti. Celkově jde o:

- navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit (situace, které se vyskytují v jejím běžném služebním životě)
- v rámci zkoušky nesmí dojít ke bezprostřednímu ohrožení či poškození života, zdraví osob nebo majetku, anebo k omezení osobní svobody osob
- musí se dbát na zachování lidské důstojnosti
- v průběhu zkoušky musí být pořízen úřední, obrazový a zvukový záznam⁴⁷

5.1.2 Druhy

Rozlišujeme 3 druhy zkoušek spolehlivosti v návaznosti na zahraničí a jedná se o:

- a) náhodné zkoušky spolehlivosti
 - jinak označované jako zkoušky preventivní. Jedná se o zkoušky aplikované ve státech jako jsou Spojené státy americké, Moldavsko a Kanada. V ČR se tento druh zkoušky neprovádí. Jedná se o rizikový druh zkoušky, jelikož zde hrozí vysoké procento pravděpodobnosti výskytu tzv. policejní provokace. Samotná zkouška představuje nasimulování situace dle předem připraveného scénáře, kterou „náhodný“ příslušník či zaměstnanec musí v rámci výkonu své práce vyřešit.⁴⁸

⁴⁷ ČAP, Jan, Aplikace zkoušky spolehlivosti. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze 2022. s. 16. ISBN 978-80-7251-532-5.

⁴⁸ ČAP, Jan, Aplikace zkoušky spolehlivosti. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze 2022. s. 14. ISBN 978-80-7251-532-5.

b) cílené zkoušky spolehlivosti

- v tomto případě se pracuje na základě určitého podezření, že se zkoušená osoba již protiprávného jednání v rámci výkonu práce dopustila. Jinými slovy zkoušku je možné provést pouze na základě konkrétního podnětu. Samotný podnět však může, ale nemusí být zkouškou ověřen k potvrzení nebo vyvrácení celé záležitosti, přičemž se počítá i s možností dalšího šetření v rámci konkrétního druhu řízení. Tento druh zkoušky je typickým pro Českou republiku. Jedná se ale o mnohem finančně nákladnější druh zkoušky a je všeobecně náročnější na přípravu.

c) zkoušky spolehlivosti s policejní provokací

- jak již název napovídá, jde o úmyslné podnícení inspekčním orgánem zkoušené osoby ke spáchání protiprávného jednání. Jedná se o námi zavržený způsob zkoušení, jelikož tento druh zkoušky nepřiměřeně zasahuje do základních lidských práv a svobod. V případech těžkého podezření je policejní provokace uznána jako důkazní prostředek ve Spojených státech amerických. Z toho se dá vyvodit, že náš právní systém zkrátka není kompatibilní s tímto druhem zkoušky.⁴⁹

⁴⁹ ČAP, Jan, Aplikace zkoušky spolehlivosti. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze 2022. s. 14-15. ISBN 978-80-7251-532-5.

6 Trestné činy Policie České republiky

I přesto, že se v řadách policie vyskytuje trestná činnost v značně menší míře (oproti společnosti), je třeba brát ohled na nebezpečnost této činnosti. Faktem je, že se příslušníci BS pohybují v policejním prostředí dennodenně, což zahrnuje i pátrání a vyšetřování kriminality. To z nich bez pochyb dělá společnost ohrožující pachatele, kteří jsou ještě k tomu těžce dohledatelní. Dále se rozhodně jedná o úplný rozpor s posláním policisty, což kritizující společnost v dnešní době, je možné říct, skoro vyhledává. Tudíž taková trestná činnost vůbec nepřispívá k dobré pověsti policie a veřejnost si dále může odůvodňovat proč ji nerespektovat.⁵⁰

Praktická část této práce zahrne analýzu trestné činnosti příslušníků BS, která bude vycházet ze zprávy o činnosti GIBS, a to přesněji z let 2019,2020 a 2021. Zprávy obsahují tabulky s daty a informacemi jako je např. počet stíhaných příslušníku, jejich věk, pohlaví, místo, kde byl TČ spáchán, jejich služební funkce a popis samotného TČ.

⁵⁰ SALVET, L. Kriminalita policistů České republiky. Příbram: PBTisk, s. r. o. 2011, s. 17-18. ISBN 978-80-7201-849-9.

6.1 Trestná činnost v oblasti korupčního jednání a zneužití funkce

Tato trestná činnost je posuzována dle několika ustanovení, jimiž jsou § 331 TrZ., přijetí úplatku:

(1) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, nebo kdo sám nebo prostřednictvím jiného v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného pro sebe nebo pro jiného přijme nebo si dá slíbit úplatek, bude potrestán odnětím svobody až na čtyři léta nebo zákazem činnosti.

§ 332, podplácení:

(1) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného poskytne, nabídne nebo slíbí úplatek jinému nebo pro jiného v souvislosti s obstaráváním věcí obecného zájmu nebo v souvislosti s podnikáním svým nebo jiného

§ 333, nepřímé úplatkářství:

(1) Kdo sám nebo prostřednictvím jiného žádá, dá si slíbit nebo přijme úplatek za to, že bude svým vlivem nebo prostřednictvím jiného působit na výkon pravomoci úřední osoby, nebo za to, že tak již učinil, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta⁵¹

V tomto okruhu problematiky se nejčastěji zaznamenává činnost jako přijetí úplatku za sjednání neoprávněné výhody, neoprávněné lustrace v informačních systémech, ovlivňování řízení v nezákonný prospěch, spolupráce na vydírání osob atd. GIBS vždy této problematice věnoval více pozornosti a postupoval systematicky, a to tak,

⁵¹ Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník v posledním znění.

že zvýšil právní vědomí příslušníků/zaměstnanců a zajistil vzdělávací programy pro zvýšení jejich odolnosti vůči takovému jednání.⁵²

6.2 Trestná činnost v oblasti omamných a psychotropních látek a domácího násilí

Policie ČR je jedním z orgánů, který vyhledává a vyšetřuje drogovou kriminalitu. Je možné říct, že se jedná o jeden z nejaktivnějších orgánů v daném okruhu. Z toho vyplývá, že výskyt trestných činů v oblasti drogové kriminality uskutečněných příslušníky BS je nejen „pouhé“ morální selhání a porušení hlavního úkolu PČR. Obchod s drogami se vyznačuje rysy jako jsou korupce a násilí, a v případě, že by příslušníci PČR podleli drogovému trhu, by jeho rozvoji nebránil prakticky nikdo. Takový scénář by vyvrcholil v nekontrolovatelný vývoj kriminality a ohrožení nejen bezpečnosti ČR, ale také celosvětové bezpečnosti.⁵³

Policisté přichází do styku s drogami hlavně při stihání drogové kriminality, a v některých případech můžou čelit faktu, že takový druh obchodu je velmi jednoduchý způsob, jak si vydělat peníze. V roce 2019 byl zdokumentovaný případ, kdy příslušník VS prodával kokain mimo pracovní službu (v barech, ...). Je možné říct, že příslušníci VS jsou „náchylnější“ v této oblasti, jelikož se dennodenně pohybují mezi kriminálníky, kteří se s velkou pravděpodobností živilí prodejem drog. Je již otázkou času, než přijdou do styku s nabídkou lehkého „přivydělání si“.

Problematiku domácího násilí upravuje §199 TrZ, ke které se váže i specifické ustanovení „bránící“ v trestním stihání pachatelů, a tím je svolení poškozené osoby. V ustanovení § 163 Trestního řádu se uvádí vymezené podmínky, za kterých lze zahájit trestní stihání pouze se svolením poškozeného. Nejčastěji se jedná o situaci, kdy jsou pachatel a poškozený v partnerském vztahu. Vymezenými TČ ve

⁵² Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2019.pdf

⁵³ NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. Praha: ASPO Publishing, 2004, s. 346. ISBN 80-86432-08-4.

zmíněném ustanovení jsou např. ublížení na zdraví, neposkytnutí pomoci, vydírání atd.⁵⁴

⁵⁴ Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v posledním znění.

6.3 Trestná činnost v oblasti úniku informací

Pro výkon svých úkolů a pravomocí, které zahrnuje i výrazné zasahování do základních lidských práv a svobod, musí bezpečnostní složky shromažďovat a zpracovávat obrovské množství informací o osobách, věcech a událostech. Výjimkou nejsou ani citlivé údaje. Z toho důvodu TČ v této oblasti mají nadměrně škodlivé dopady, které nelze nahradit. Vyskytují se i případy, kdy pachatele mine soudní postih, a to v případech, kdy dozorový státní zástupce usoudí, že je míra společenské škodlivosti provedeného TČ nízká. Primárně se jedná o neoprávněná lustrace v policejních nebo jiných evidencích. K probírané problematice se váže jedno specifické ustanovení, jímž je § 230, který definuje TČ neoprávněného přístupu k počítačovému systému a neoprávněný zásah do počítačového systému nebo nosiče informací (kyberkriminalita). Největší počet případů se týká neoprávněných lustrací v evidenčních a informačních systémech BS, ke kterým je možný přístup pouze prostřednictvím počítačů připojených k vnitřní síti daného sboru a přihlášením přiděleným uživatelským jménem a heslem.⁵⁵

⁵⁵ Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2019.pdf

6.4 Trestná činnost s podezřením na nepřiměřené násilí, brutalitu, mučení a nelidské a jiné kruté zacházení při výkonu pravomoci příslušníků bezpečnostních sborů

Tento okruh lze označit za problém obzvláště složitý na posouzení. Základní činností GIBS při vyšetřování případů takového charakteru je sledování a vyhodnocování informací o násilném jednání vůči poškozeným osobám, prověřování informací předávaných BS. Vyskytují se i případy nepřiměřeného násilí, které GIBS vyhodnotí jako zneužití úřední pravomoci.⁵⁶

⁵⁶ Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti__2020.pdf

7 Analýza

V roce 2019 bylo trestně stíhaných 142 osob, přičemž největší podíl na protiprávném jednání měli muži ve věku 30-34 v pozici podřízeného pracovníka. U PČR bylo trestně stíhaných 91 příslušníku a 8 zaměstnanců, 18 příslušníků a 3 zaměstnanci u VS a 7 příslušníků u CS. V oblasti trestné činnosti korupčního charakteru (§ 331–333) se zdokumentovalo 8 případů trestné činnosti jako nelegální pronášení předmětů do věznice, přijetí úplatku za neřešení deliktu v dopravě atd. V tabulce jsem uvedla i spisy řešené v oblasti omamných a psychotropních látek a domácího násilí (§ 283–288, § 199), kdy v prvním případě se zaznamenalo 9 spisů na jejichž základě se trestně stíhalo 5 osob. U domácího násilí GIBS zdokumentoval 8 spisů a zahájil trestní stíhání vůči 5 osobám. Obzvláště problematické oblasti, úniku informací (§ 329 a §230), se zaznamenal výrazný pokles. Zdokumentovalo se 9 případů a následné trestní stíhání se zahájilo proti 5 příslušníkům. Jako poslední jsem v tabulce zaznamenala TČ v oblasti nepřiměřeného násilí, brutalitu, mučení a nelidské a jiné kruté zacházení při výkonu pravomoci (§ 145, § 149). Zde bylo zdokumentováno 57 případů, avšak pouze proti 11 osobám bylo zahájeno trestní stíhání.⁵⁷

Rok	§ 331–333	§ 283–288, § 199	§ 329, § 230	§ 145, § 149, §329
2019	8	17	9	57
2020	11	28	11	30
2021	8	22	13	34

Tabulka 1

⁵⁷ Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2019.pdf

V roce 2020 se oproti předešlému roku počet trestně stíhaných osob zvýšil na 182. GIBS zdokumentoval 11 případů korupčního charakteru a zahájilo trestní stíhání proti 17 osobám. Jednalo se o TČ typu „přijetí úplatku v souvislosti s trestním řízením“ nebo „při řešení přestupku na úseku dopravy.“ K dalším zajímavým změnám došlo v oblasti nepřiměřeného násilí a brutality, kde se navýšil počet trestně stíhaných příslušníků (+8), a to hlavně u příslušníků VS.⁵⁸

V roce 2021 se kvůli pandemii GIBS zaměřil na udržování úrovně trestního řízení, což se jim úspěšně podařilo. Zdokumentovalo se 186 případů, což lze brát jako nepatrný nárůst oproti minulému roku. Dalším rozdílem bylo, že se jednalo o osoby v letech 40-44. V oblasti nepřímého násilí při výkonu pravomoci došlo k nepřiměřenému nárůstu, kdy se zahájilo trestní stíhání vůči 30 osobám (opět s velkým zastoupením u VS).⁵⁹

Nelze přehlédnout fakt, že v některých situacích byly trestně stíhány více osob, nežli bylo zaznamenáno spisů. Z toho se dá vyvodit, že více osob spolupracovalo v 1 trestné činnosti (případu). Salvét tenhle „syndrom“ popsal jako kriminogenní prostředí, které nové příslušníky buď motivuje nebo nutí jednat protiprávně, jakožto výsledek převzatého kriminálního vzorce od svých kolegů. Ve výsledku jednotlivci buď podlehnou nebo může být svými kolegy např. křivě obviněn.⁶⁰

Dalším faktem je, že jednotlivé bezpečnostní sbory jsou vystaveny různým vlivům, které by je mohly svést na kriminální „kariéru“. Jak je známo, celní správa je sektor pracující primárně s podnikatelskou sférou a obchodem. Je tedy logické, že v takovém prostředí se vyskytují případy úplatkařství, které např. může zajistit nižší nebo úplné vynechání uhrazení cla.⁶¹

⁵⁸ Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 07.02.2023]. Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2020.pdf

⁵⁹ Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit.07.02.2023] Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2021.pdf

⁶⁰ SALVET, L. Kriminalita policistů České republiky. Příbram: PBTisk, s. r. o., (2011). s. 22.23. ISBN 978-80-7201-849-9.

⁶¹ Celnisprava.cz: O Celní správě České republiky [online]. [cit. 09.02. 2023]. Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/o-ceske-cs.aspx>

Naopak překážkou VS je lehce řečeno samotná podstata tohoto povolání. Můžeme si s nadsázkou vzít příklad ze Standfordského vězeňského experimentu, kde se ukázalo, že samotná osobnost člověka neovlivní jeho extrémní chování. Klíčem je sociální vliv a postavení.⁶² V mé analýze jsem zaznamenala častější výskyt násilného chování u příslušníků VS, což by tuto teorii potvrzovalo. Problém PČR je jejich celková početnost. Lze říct, že je prakticky nemožné vymýtit veškeré odchylky, které by se mohly potenciálně vyskytnout a ohrozit zákonnost činnosti policie v takovém počtu.

⁶² Clanky.rvp.cz: Stanfordský vězeňský experiment [online]. [cit. 09.02. 2023].
Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/22181/stanfordsky-vezensky-experiment.html>

8 Příčiny a motivace příslušníků bezpečnostních sborů

V psychologii je motivace pojata jako hybná síla lidského chování. Zde je třeba pojem motiv a motivace. V prvním případě hovoříme o určitém vnitřním „pohnutku“, který vede jednání jedince. Naopak motivace je definována jako proces, který vzbuzuje, udržuje a směřuje chování jedince. Pochopením motivace pachatele se nezodpoví pouze otázka „Proč tak daná osoba jednala?“. Tento pojem má i sekundární účel, a tím je správné rozpoznání motivace, které následně vede k vnímání spáchaného TČ v jiném právním světle a případnému uložení nižší sankce.⁶³

Na rozdíl od občana je na policistu každodenně vyvíjen tlak. Hlavním ovlivňujícím faktorem je negativní názor společnosti na policii, kterou doprovází neúcta k jejímu postavení a výkonu úkolů. Společně s pravomocemi a sociálním statutem policisty, který nedisponuje zrovna vlastnostmi, které by příslušníku dodávaly profesní hrdost nebo dostatečné sebevědomí, se nám vytváří dokonalé podmínky pro vznik delikvence policistů.

Dalšími přitěžujícími faktory jsou nedostatečné vzdělání, nízké sociální postavení policistů a nekvalitní péče o pracovníky. Lehce řečeno, morální postoje příslušníků a zaměstnanců, které ovlivňují jejich chování, plně závisí na uspokojování základních lidských potřeb. V případě, že je uspokojování nedostačující, je vyšší pravděpodobnost porušování interních a právních norem.⁶⁴

⁶³ ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015, s. 123-128. ISBN 978-80-7380-581-4.

⁶⁴ SALVET, L. Kriminalita policistů České republiky. Příbram: PBTisk, s. r. o. 2011, s. 17-20. ISBN 978-80-7201-849-9.

Salvet se osobně dotazoval obviněných příslušníků (50), kteří spáchali TČ, na příčiny jejich profesního selhání a ve své publikaci uvedl jejich odpovědi:

- vylepšení finanční situace rodiny (16)
- touha po snadném zisku (16)
- splácení půjček a klesající reálný příjem rodiny (8)
- korupční příležitost (8)
- špatný příklad druhých (10)
- alkoholismus a patologické hráčství (2)
- nedostatečná kontrola (10)
- nedokázali odpovědět (3)⁶⁵

⁶⁵ SALVET, L. Kriminalita policistů České republiky. Příbram: PBTisk, s. r. o. 2011, s. 20. ISBN 978-80-7201-849-9.

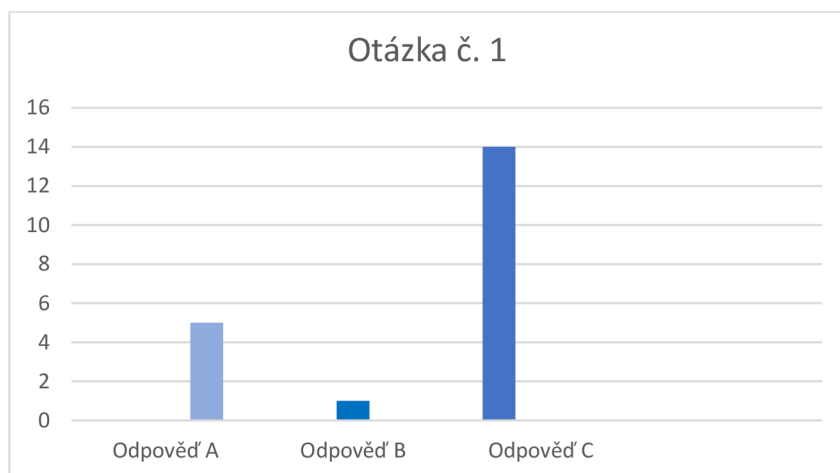
9 Dotazníkové šetření

Pro analýzu vybrané problematiky jsem si zvolila metodu dotazníkového šetření ve formě testu. Nejedná se tedy o klasický dotazník. Dotazník jsem rozposlala do 3 oddělení PČR. První z nich bylo MOP – Pankrác, zbylá dvě chtěla zůstat anonymní. Test se skládal z 5 otázek a po nasbírání 20 odpovědí jsem šetření ukončila. Otázky byly zaměřeny na znalosti o GIBS, jejich působnosti a hlavní činnosti – zkoušce spolehlivosti.

Otázky zněly následně:

1) Generální inspekce bezpečnostních sborů je:

- a) ozbrojený bezpečnostní sbor, zřízený dle zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů. V čele stojí ředitel inspekce, kterého jmenuje a odvolává předseda vlády
- b) ozbrojený bezpečnostní sbor, zřízený ministerstvem vnitra. V čele stojí ředitel inspekce, kterého jmenuje a odvolává ministr vnitra
- c) ozbrojený bezpečnostní sbor, zřízený dle zákona č. 341/2011 Sb., o Generální inspekci bezpečnostních sborů. V čele stojí ředitel inspekce, kterého jmenuje a odvolává ministr vnitra

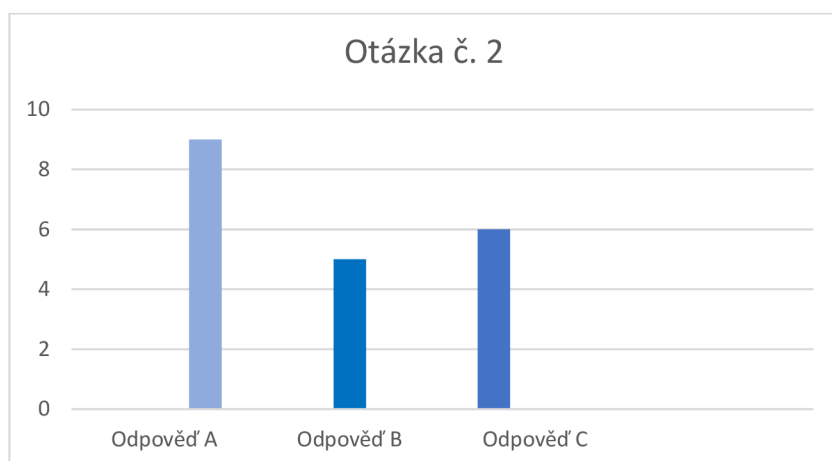

Graf 1

Jak můžeme v grafu vidět, nejčastěji zvolenou odpovědí bylo C. Pravděpodobným důvodem, proč se příslušníci PČR nechali zmást, je nejspíše fakt, že policejního prezidenta jmenuje ministr vnitra. Dá se tedy předpokládat, že je GIBS příslušníky vnímán jako „sesterský“ sbor.

Otázka č. 2 zněla:

- 2) U koho může GIBS vyhledávat, odhalovat a prověřovat skutečnosti nasvědčující tomu, že daná osoba spáchala trestný čin?
- a) příslušníka PČR, celníka, příslušníka Vězeňské služby ČR a občanského zaměstnance uvedených bezpečnostních sborů
 - b) příslušníka PČR, celníka, příslušníka Vězeňské služby ČR a zaměstnance ČR zařazeného k výkonu práce v Policii ČR
 - c) příslušníka PČR, celníka, příslušníka Vězeňské služby ČR a zaměstnance ČR zařazeného k výkonu práce v Celní správě nebo Vězeňské službě ČR

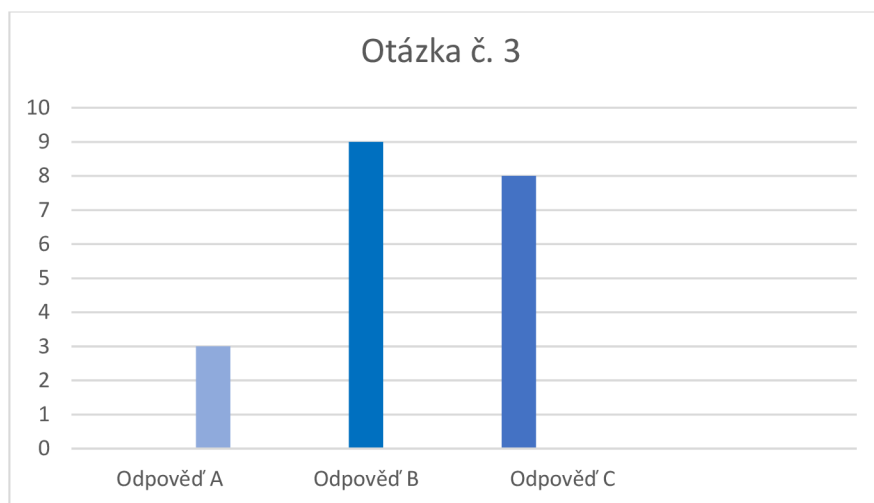
Graf 2

U této otázky jsem chtěla zjistit, zda si jsou příslušníci vědomi rozsahu pravomocí GIBS. Nelze říct, že tato otázka nebyla komplexnější, avšak je důležité, aby příslušníci věděli, koho je nutné postavit před soud za protiprávní jednání a koho naopak GIBS za takové jednání neprověřuje.

Otázka č. 3:

3) V čem spočívá zkouška spolehlivosti?

- a) v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. O průběhu zkoušky musí příslušník inspekce pořídit obrazový, zvukový a úřední záznam. Samotnou zkoušku spolehlivosti nesmí v žádných případech provádět třetí osoba stojící mimo GIBS
- b) v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. O průběhu zkoušky musí příslušník inspekce pořídit obrazový, zvukový a úřední záznam. Příslušník inspekce může v průběhu zkoušky sdělovat nepravdivé údaje nebo se dopustit přestupku v zákonem stanovených případech
- c) v navození situace, kterou je zkoušená osoba povinna řešit. O průběhu zkoušky musí příslušník inspekce pořídit obrazový, zvukový a úřední záznam. Na základě žádosti příslušníka inspekce může zkoušku vykonávat třetí osoba, která není příslušníkem GIBS. Ta se však nesmí v průběhu zkoušky dopustit přestupku

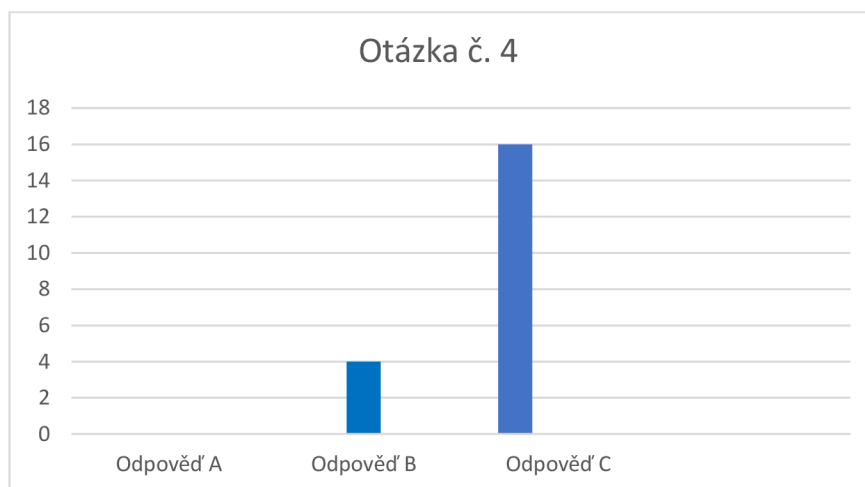

Graf 3

Zde se odpovědi většiny příslušníků rozdělily do dvou dominujících skupin, a to mezi odpovědi B a C. Je možné předpokládat, že dopuštění se přestupku u příslušníka GIBS v průběhu zkoušky se dotazujícím zdálo jako nepřipustné, tudíž zvolili odpověď C, do které jsem zakomponovala „zajímavou“ výjimku ze zákona o GIBS, která stanovuje, že se třetí osoba může dopustit přestupku v průběhu zkoušky.

Otázka č. 4:

- 4) Příslušník inspekce je oprávněn zajistit osobu pokud:
- a) při předvedení dle správního řádu kladla odpor nebo se pokusila o útěk
 - b) má být předvedena podle správního řádu
 - c) svým jednáním bezprostředně ohrožuje svůj život, život anebo zdraví jiných osob nebo majetek

Graf 4

Zde, stejně jako u první otázky, došlo k logickému uvažování příslušníků. Jejich činnost a vyplňování úkolů je úzce spjata se správním řádem, avšak taková hrubá neznalost je nepřipustná. Příslušníci BS by měli chápat samotnou podstatu činnosti GIBS, která závisí na trestním zákoníku, jelikož vyšetřuje pouze trestné činy.

Otázka č. 5:

- 5) Pokud řidič při dopravní kontrole nadýchá nad 1 promile a zjistí se skutečnost, že se jedná o příslušníka Policie ČR, přechází řešení dané záležitosti GIBS?
- a) ANO
 - b) NE

Tato otázka byla zaměřena na určité zkušenosti, které dotazovaný příslušník mohl mít. Jak jsem předpokládala, 19 z 20 odpovědělo „ANO“ a jednoho z příslušníků jsem se osobně dotázala, zda se jednalo o teoretickou či praktickou znalost. Bylo mi sděleno, že v jejich oddělení byl již jeden z příslušníků trestně stíhaný za TČ, který je uveden v otázce. Z toho lze vyvodit, že pokud dochází k trestnímu postihu některého z příslušníků, jsou s touto záležitostí obeznámeni i jeho kolegové. Ti jsou následně vystaveni před fakt, že existují reálné následky a postihy za protiprávné jednání. Tímto způsobem vzniká pasivně represivní faktor, který by měl příslušníky „zastřít“ od takového jednání. Ve statistice lze zpozorovat, že se nevyskytovaly případy požívání omamných látek v nadprůměrném počtu. Tudíž si jsou příslušníci vědomi vážnosti své profese a povinnosti udržování dobré pověsti policie.

10 Porovnání se zahraničím

Vybrala jsem si pro tuto problematiku Spojené státy americké a jejich orgán pod názvem „Internal Affairs“. Jedná se o institut, který podobně jako GIBS řeší kriminalitu policistů, avšak je tu jeden háček. Jedná se v podstatě o policejní sbor, který prošetřuje „své kolegy“. Jelikož víme, jakým vývojem si prošla česká Inspekce a jak vznikl samotný GIBS, může nám hned dojít jaký druh problému vzniká při takovém způsobu šetření kriminality policistů. Předpojatost a emoční ovlivnitelnost úředníka vyšetřující případ. To však není jediným problémem, na který tento systém trpí. V početnějších policejních sborech by taková metoda šetření mohla teoreticky fungovat, ne však v případech, kdy se jedná o méně než 25člený sbor. Takový typ sborů tvoří 87 % policejních útvarů ve Spojených státech, což je určitě komplikace, kterou není jednoduché vyřešit. I přesto se ve většině agentur (sborů) usiluje o přidělení případu nezúčastněnému nadřízenému důstojníkovi, který následně podává hlášení veliteli. V případech, které se týkají vyšetřování obvinění kvůli porušení zákona, má vyšetřovatel k dispozici jasně definovaný statut, nařízení nebo soudní přezkum, podle kterého má hodnotit chování úředníka. Nicméně, tato zásada se nevztahuje v situaci porušení zásad resortu. Americké sbory nejsou žádnou výjimkou v porušování interních norem. Jejich agentury v civilních řízeních často zjišťují, že jsou jejich písemné direktivy nejednoznačné a vágní. Například v durhamském policejním oddělení mají specializovaných tým profesionálů, kteří se věnují týmovému prostředí a kreativně řeší problémy. Mají své morální zásady, které svým novým zaměstnancům prosazují, a tím udržují své hodnoty agentury.⁶⁶

⁶⁶ MUELLER, R. S., FBI Law Enforcement Bulletin. Federal Bureau of Investigation Washington. July (2003). Volume 72. Number 7. s. 1-4. ISSN 0014-5688.

Závěr

Trestná činnost PČR tvoří nepatrné procento celkové kriminality v České republice, avšak tento druh kriminality je nejméně žádaný. Policisté představují „ruku zákona“, která by měla pomáhat a chránit občany jejich země. Porušení takové povinnosti není pouze zákonného charakteru, ale také morálního. Nedůvěra a kritizování ze strany společnosti je jako minimální výskyt odchylek v bezpečnostních sborech nekončící cyklus. Proto vznikl absolutně nezávislý orgán, který usiluje o minimalizování výskytu nebo spravedlivě stíhat za následky těchto odchylek. Jistě není možné docílit úplného vymizení trestné činnosti bezpečnostních sborů, jelikož existuje nevyzpytatelnost lidského faktoru, tudíž bude docházet ať již k úmyslným či trestným činům z nedbalosti. Avšak minimalizování trestné činnosti v oblasti zneužívání pravomocí je již reálné. Tento problém kotví primárně v nedůvěře vůči policii, která vede k projevu neúcty a disrespektu. To příslušníky pobuzuje nejčastěji k porušení hranic svých pravomocí a prosazení svého sociálního statusu. Je již otázkou, jak dlouho by trvala obnova důvěry společnosti v policii.

Korupční jednání a zneužití funkce, jakožto nejčastěji páchané trestné činy příslušníky, lze obecně označit za výsledek sociálního zanedbání a nedostatečného finančního odměňování příslušníků. V některých případech jde i o osobní preferenci „jednoduššího způsobu zisku“. Taková činnost má zpravidla formu přijetí úplatku za sjednání neoprávněné výhody, neoprávněné lustrace v informačních systémech, ovlivňování řízení v nezákonný prospěch a spolupráce na vydírání osob (podnikatelů). V analýze bylo možné zpozorovat navýšení počtu (v průběhu tří let) zdokumentovaných spisů. To lze odůvodnit mimořádnou událostí, kterou byla pandemie COVID. Ta způsobila nadměrné zatížení bezpečnostních sborů, nejedná se však o výjimku, která by měla ospravedlňovat jejich trestnou činnost.

Svoji bakalářskou prací jsem chtěla poukázat na fakt, že náš systém trestního stíhání příslušníků bezpečnostních sborů se vyvinul v mnoha ohledech, avšak stále není dokonalý. S ohledem na fakt, že míra páchání TČ příslušníky a zaměstnanci je nicotná oproti společnosti, je zřejmé, že z toho důvodu si legislativa prozatím nevyžaduje specifitější stanovení podmínek pro jejich stíhání. Ku příkladu nejasné a nejednotné vymezení odklonů v trestním řízení, které i kdyby dosáhlo úplné definice, nebylo by jí možné v budoucnu použít stejně efektivně a přínosně za všech podmínek.

Na další nedostatky jsem přišla při svém dotazníkovém šetření, kdy se ukázalo, že příslušníci nedisponují dostatečnými znalostmi o GIBS. Vzhledem k tomu, že jsou příslušníci obyčejní lidé a nemohou mít znalosti absolutně o všem, je nutné, aby měli alespoň minimální přehled. Nejedná se pouze o znalosti, které by je měli odrazovat od trestné činnosti, nýbrž napomáhají i k osobní ochraně např. před nezákonným trestním stíháním.

Seznam použité literatury

- ČAP, Jan, Aplikace zkoušky spolehlivosti. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze 2022. ISBN 978-80-7251-532-5.
- ČÍRTKOVÁ, L. Policejní psychologie. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-581-4.
- DRAŠTÍK, A., Fremr, R., Durdík, T., Sotolář, A., Růžička, M., & Česko. (2015). Trestní zákoník: Komentář (Vydání první.). Praha: Wolters Kluwer. s. 45-46. ISBN 978-80-7478-790-4
- FIALA, Z., & Policejní akademie ČR. (2017). Kázeňské trestání příslušníků bezpečnostních sborů; Habilitační práce. Praha. ISBN 978-80-7251-484-7.
- JELÍNEK, J. Trestní právo procesní (5. aktualizované a doplněné vydání.). Praha: Leges, 2018. ISBN 978-80-7502-550-0.
- JELÍNEK, J. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. s. 728. ISBN 978-80-7502-160-1.
- JELÍNEK, J. Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část (3. vyd.) Praha: Leges, 2013. ISBN 978-80-7502-576-0.
- NOVOTNÝ, F. a kol. Trestní právo hmotné (4. vyd.). Plzeň: Aleš Čaněk, 2017. ISBN 978-80-7380-651-4.
- NOVOTNÝ, O., ZAPLETAL, J. a kol. Kriminologie. Praha: ASPO Publishing, 2004. ISBN 80-86432-08-4.
- Policejní prezidium ČR. Policie České republiky. 1. vydání. Praha 2010. ISBN 978-80-254-6098-6.
- SALVET, L. Kriminalita policistů České republiky. Příbram: PBTisk, s. r. o. 2011. ISBN 978-80-7201-849-9.
- ŠÁMAL, P. Trestní právo hmotné (7., přeprac. vyd.). Praha: Wolters Kluwer, 2014. ISBN 978-80-7598-764-8.
- ŠTEINBACH, Miroslav. 30 let Policie České republiky. 1. vydání. Praha: Policejní prezidium ČR 2021. ISBN 978-80-908139-0-8.
- VANĚČEK, Miloš, & Melša, J., Generální inspekce bezpečnostních sborů. Praha: Generální inspekce bezpečnostních sborů. roč. 18. č. 9 (2012). ISBN 978-80-87211-27-4.

VANGELI, Benedikt. Zákon o Policii České republiky: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2014. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-543-5.

VRÁBLOVÁ, M., Krátik, J., & Rísová, V. (2018). Drogové trestné činy. Praha: Leges. ISBN 978-80-7502-362-9.

ČLÁNKY

KANDOVÁ, K. Materiální a(nebo) procesní korektiv v trestním právu, Trestněprávní revue. roč. 16, č. 5 (2017). ISSN 1213-5313.

MUELLER, R. S., FBI Law Enforcement Bulletin. Federal Bureau of Investigation Washington. July (2003). Volume 72. Number 7. ISSN 0014-5688.

PIPEK, J. Formální pojetí trestného činu a princip oportunity. Trestněprávní revue, č. 11. (2004). ISSN 1213-5313.

PRÁVNÍ PŘEDPISY

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník v posledním znění

Zákon č. 141/1961 Sb., Trestní řád v posledním znění

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníku bezpečnostních sborů v posledním znění

INTERNETOVÉ ZDROJE

Advokatnidenik.cz: Pojem „odklon v trestním řízení“ aneb skutečně je možné za formu odklonu v trestním řízení považovat i trestní příkaz a dohodu o vině a trestu? [online]. [cit. 22.02. 2023].

Dostupné z: https://advokatnidenik.cz/2018/10/18/pojem-odklon-v-trestnim-rozeni-aneb-skutecne-je-mozne-za-formu-odklonu-v-trestnim-rozeni-povazovat-i-trestni-prikaz-a-dohodu-o-vine-a-trestu/#_ftn103

BOHMAN, Martin. Kontrola policie a institut generální inspekce ve vybraných zemích EU a v České republice [online]. 2009, [cit. 30.1. 2023]

Dostupné z:

https://bezpecnostnibory.wbs.cz/clanky/42009/Generalni_inspekce.htm

Celnisprava.cz: O Celní správě České republiky [online]. [cit. 09.02. 2023].
Dostupné z: <https://www.celnisprava.cz/cz/o-nas/Stranky/o-ceske-cs.aspx>

Clanky.rvp.cz: Stanfordský vězeňský experiment [online]. [cit. 09.02. 2023].
Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/G/22181/stanfordsky-vezensky-experiment.html>

Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 07.02.2023].
Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2019.pdf

Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit. 07.02.2023].
Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2020.pdf

Generální inspekce bezpečnostních sborů [online]. [cit.07.02.2023]
Dostupné z: https://www.gibs.cz/images/podstranky/cinnost-analyza-ukonu/zprava_cinnosti_2021.pdf

Policie.cz Činnost odbor vnitřní kontroly [online]. [cit.30.1. 2023].
Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/cinnost-odboru-vnitri-kontroly.aspx>

Policie.cz: Jak a kde si může občan stěžovat [online]. [cit.30.1. 2023].
Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/urad-vnitri-kontroly-jak-a-kde-si-muze-obcan-stezovat.aspx>

Seznam tabulek

Tabulka 1	43
-----------------	----

Seznam grafů

Graf 1	49
Graf 2	50
Graf 3	51
Graf 4	53